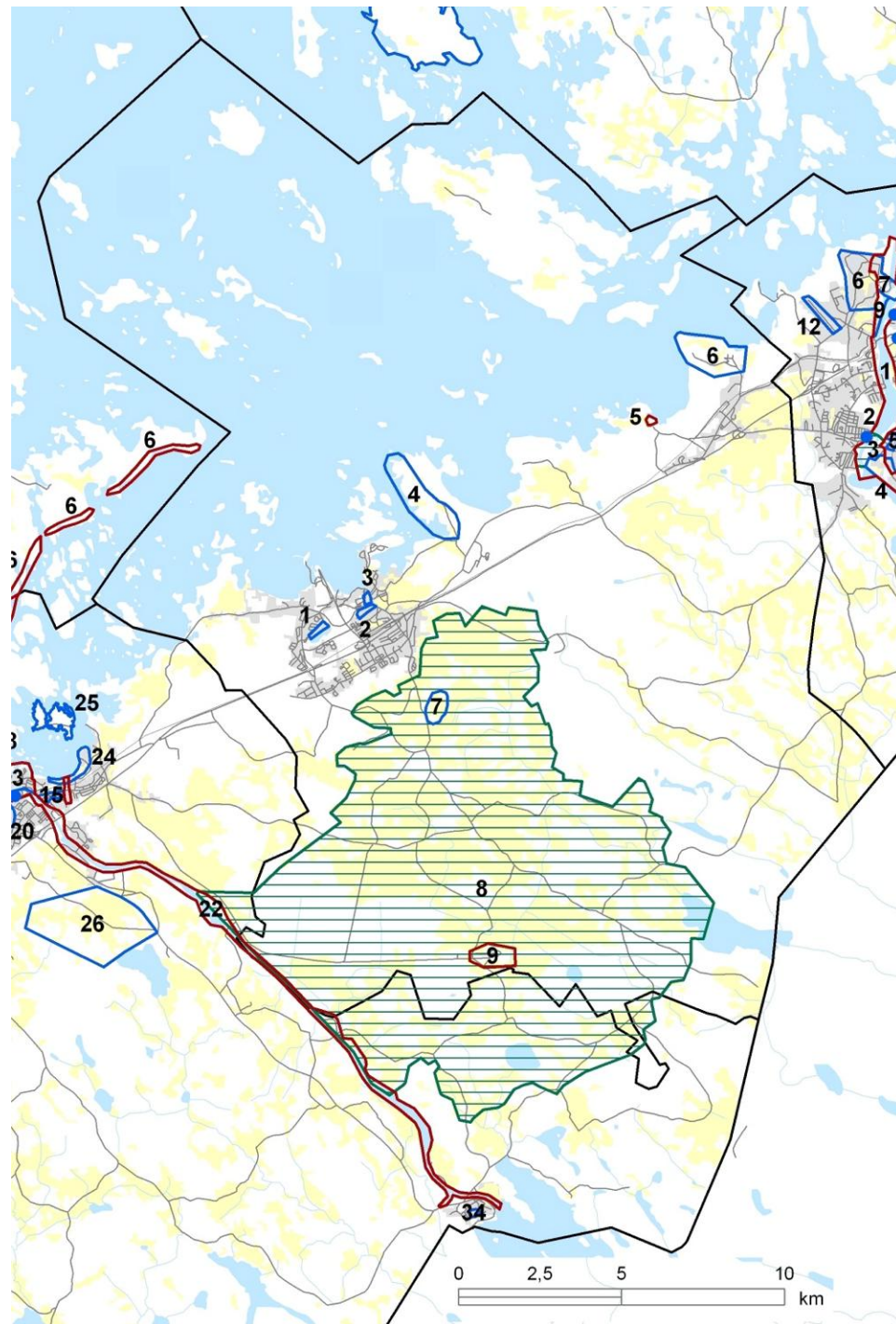

Joutseno

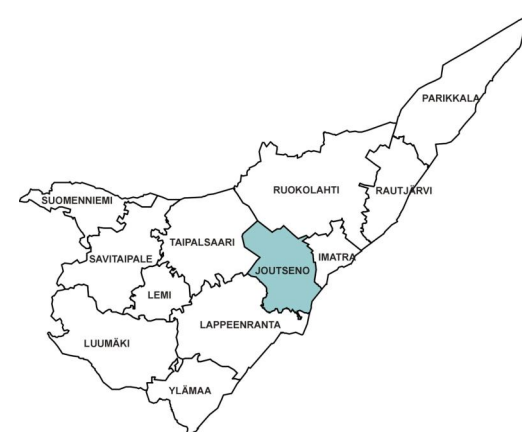

1. Sahatien alue (MA)
2. Kirjatien alue (MA)
3. Hackmanin konttori- ym. rakennukset (MA)
4. Karsturannan huvilat (MA)
5. Pellisenrannan hovi (VAT)
6. Tiurun ja Rauhan alue (MA)
7. Eiskolan kylä (MA)
8. Kirkonkylän-Konnunsuon maisema-alue (VAMA)
9. Konnunsuon vankila-alue (VAT)

VAT = Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö

MA = Maakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö

VAMA = Valtakunnallinen maisema-alue

1. Sahatien alue

Oy Hackman Ab:n rakennuttaman Sahatien alueen suunnitteli arkkitehti Olof Stenius. Ahvenlammen rannalle rakennettiin 16 pientä yhden perheen taloa sekä sauna. Rakennukset valmistuivat vuosina 1947 ja 1950. Alue muodostaa omaleimaisen ja yhtenäisen kokonaisuuden. Arkkitehtuuri on sodan jälkeiselle ajalle tyypillisesti luonnonläheistä. Sahatien rakennuksissa on harvinainen asuintilojen porrastus kolmeen tasoon. Rakennukset sijoitettiin rinteeseen taitavasti ja maastonmukaisesti. Silmiinpistävää on suurikokoinen pihalle ja rantaan avautuva rakennusmassasta osittain sisään vedetty avo-kuisti sekä ”laivankokka” -katto.

Sahatien alue. Kuva Pöyry Environment Oy.

Sahatien alue kuuluu joutsenolaisiin työväen asuinalueisiin, joista varhaisemmat, tehtaiden rakentamat ovat jo melkein hävinneet.

2. Kirjatien alue

Kirjatien alue eli niin sanottu mökkikylä käsitti sekä työläisten rakentamia asuintaloja että liiketaloja ja kunnallisia palveluita. Ensimmäiset mökit on ilmeisesti rakennettu jo ennen vuotta 1910, pääosa taloista on 1920- ja -30-luvuilta. Rakennuskantaa leimasi monenkirjavuus. Talot olivat malliltaan harja- tai mansardikattoisia ja niihin on käytetty hirren ohella sahalta saatua jätettä. 1930-luvun loppuun mennessä kylä käsitti yli 50 pientä taloa tai liikehuoneistoa. Kirjatien alue ja Honkalahti olivat ennen sotia Joutsenon vilkkainta taajama-aluetta.

Alue on säilyttänyt ikkunoiden ja julkisivumateriaalien muutoksista huolimatta suhteellisen hyvin työväenasuntoalueille tyypilliset piirteet. Kirjatien katumiljöössä on säilynyt perinteinen tiiviys ja pienipiirteinen mittakaava sekä tapa sijoittaa rakennukset kiinni katulinjaan.

3. Hackmanin konttori-ym. rakennukset

Hackmanin (nykyisin Stora Enson Honkalahden saha) tehdaslaitosten vieressä on säilynyt suhteellisen ehyt asuin-, toimisto- ja julkisten rakennusten kokonaisuus.

Alueen keskeinen rakennus on kerhotalo (nykyinen konttori), joka on valmistunut 1900-luvun alussa ja kokenut jonkin verran muutoksia. Nykyinen Honkalahden päiväkotitoiminta on valmistunut kansakouluksi 1910-luvun alkupuolella Yrjö Sadeniemen tyyppipiirustuksen mukaan. Tyttölä on viimeisiä säily-

Kirjatien alue. Kuva Pöyry Environment Oy.

Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys, osa 2

Hackmanin konttori. Kuva Pöyry Environment Oy.

neitä työläiskasarmeja 1900-luvun alusta. Isännöitsijän talo on 1926 valmistunut rapattu tehtaantalon johdon asumistapaa ilmentävä rakennus.

4. Karsturannan huvilat

Karsturannan alueella on säilynyt useita 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun huviloita, joiden omistajina on ollut tunnettuja kulttuurisukuja.

Kunnallisneuvos Emil Hanénin rakennuttama Tapiolan Vanhala valmistui noin vuonna 1915 ja muuttui koulukäyttöön 1921. Rakennuksen ulkoasu muutettiin hillityn uusklassiseksi vuonna 1934. Pihapiiriin on myöhemmin rakennettu muita entiseen emäntäkouluun kuuluvia rakennuksia.

Karsturannan huvilat (Vanhala). Kuva Pöyry Environment Oy.

Pellisenranta. Kuva Pöyry Environment Oy.

Alueen muita huviloita ovat arkkitehti Sune Maconin itselleen rakentama niin sanottu Johanssonin huvila (1921), von Boehmien Pien-Hauska (1900-luvun alku), Eugen Maconin rakennuttama Sirkiälä (1907), von Boehmien Työsaari (1800-luvun loppu, huvilana 1918 alkaen) ja Hallonbladien Ahvenniemi (noin 1940), johon kuuluu ennen vuotta 1887 rakennettu niin sanottu Turkelinin mökki.

5. Pellisenrannan hovi (VAT-kohde)

Talon rakennutti viipurilainen kauppias J.H. Stükel vuosina 1877 – 79. Vuonna 1893 tilan osti kihlakunnantuomari Alfred Lindeqvist. Hän rakensi vuonna 1895 hoviin sivurakennuksen, jossa hän piti Jääskin kihlakunnantuomarin kansliaa. Molemmat rakennukset ovat toimineet sekä asuntona että huvilana. Hovissa on pidetty myös kesävieraita.

Molemmat rakennukset ovat säilyttäneet hyvin uusrenessanssityylisen ulkoasunsa koristelutoineen. Päärakennuksen rannan puoleinen kuisti on 1920- tai -30-luvulta.

Hovin puistosta on säilynyt vanha vaahterakuja.

6. Tiurun ja Rauhan alue

Ensimmäinen täyshoitola valmistui Rauhaan vuonna 1893. Venäläisten Gabrilovitschin veljesten ostettua alueen vuonna 1912 Rauha kehittyi monipuoliseksi kylpylaitos-sanatorioksi. Toiminta jatkui vuoteen 1923 asti, jolloin päärakennus tuhoutui tulipalossa.

Rauhan alue siirtyi piirimielisairaalan omistukseen vuonna 1924. Sairaalan päärakennuksen ja keskipaviljongin suunnitteli arkkitehti Axel Mörne ja ne

Rauha. Kuva Raimo Suomela

valmistuivat pääosin vuonna 1926. Palosta säästyneet puurakennukset liitettiin keskipaviljonkiin. 1930-luvulla valmistuivat Jalmari Lankisen suunnittelemaat potilasrakennukset Rantala (1932, 1934) ja Setälä (1936), toimisto-asuinrakennus Hallintola (1936) sekä talousrakennukset. 1950-luvun puolivälissä valmistuivat vielä asuin- ja hallintorakennus Ylätalo (1956) sekä potilasrakennus Alatalo (1956). Rauhan sairaalan toiminta päättyi vuonna 2000. Nykyisin alue on Joutsenon kaupungin omistuksessa.

Jalmari Lankisen suunnittelema Tiuruniemen parantola valmistui syksyllä 1939 juuri ennen talvisotaa. 1940-luvulta 1970-luvulle Tiuruniemi toimi pääasiallisesti tuberkuloosiparantolana ja sen jälkeen yleissairaalana. Sairaalakäytöstä Tiuruniemi poistui vuonna 1993.

Rauhan ja Tiurun alueet muodostavat arvokkaan 1920–50-lukujen sairaalamiljöön, jonka väljästi maastoon sijoitetut rakennukset edustavat oman aikansa tasokasta laitosarkkitehtuuria. Ensimmäisellä Salpausselällä Saimaan rannalla sijaitseva alue on myös maisemallisesti ja geomorfologisesti arvokas.

7. Eiskolan kylä

Eiskolan kylä muodostaa itäsuomalaisittain harvinaisen tiiviin kyläyhteisön, jonka rakennuskanta on muodostunut 1900-luvun alusta lähtien. Vanhin talo on Ylä-Eiskonen vuodelta 1909, muut ovat lähinnä 1920–30-luvuilta. Rakennuskannan rapistumisesta huolimatta alueen yleisilme on säilynyt hyvin.

Eiskolan kylä. Kuva Pöyry Environment Oy.

8. Kirkonkylän – Konnunsuon maisema-alue (valtakunnallinen maisema-alue).

Kirkonkylän – Konnunsuon kulttuurimaisema on laaja ja monipuolinen viljelyalue, jota luonnehtii kaakkoiselle viljelysseudulle ominainen pienipiirteisyys ja toisaalta laajat viljavat savikkoalueet.

Pohjois- ja osin myös keskiosa on kumpuilevaa laajojen viljelysten ja metsäkaistaleiden luonnehtimaa maastoa, jossa asutus on hajallaan kumpareilla. Näkymät ovat laajoja ja rauhallisia. Näiden eteläpuolella on laaja Konnunsuosta raivattu viljelylakeus ja vankila. Eteläisin osa entisen Nuijamaan kunnan alueella on pienipiirteistä ja metsäistä moreenimaastoa, jossa asutus on ryhmittynyt nauhamaisesti teiden varsille.

Kirkonkylä – Konnunsuon maisema-alue. Kuva Pöyry Environment Oy.

Kulttuuripiirteet ovat maanviljelyksen muovaamia. Suoalueita on raivattu voimaperäisesti viljelyyn ja otettu turvetuotantoon. Asutusrakenne noudattaa seudulle ominaisia piirteitä. Arvokkainta rakennuskantaa edustavat Konnunsuon vankila (kohde 9) asuinalueineen, Ravattilan ja Kähärilän koulut sekä Ala-Pappila. Alueeseen sisältyy myös Eiskolan kylä (kohde 7).

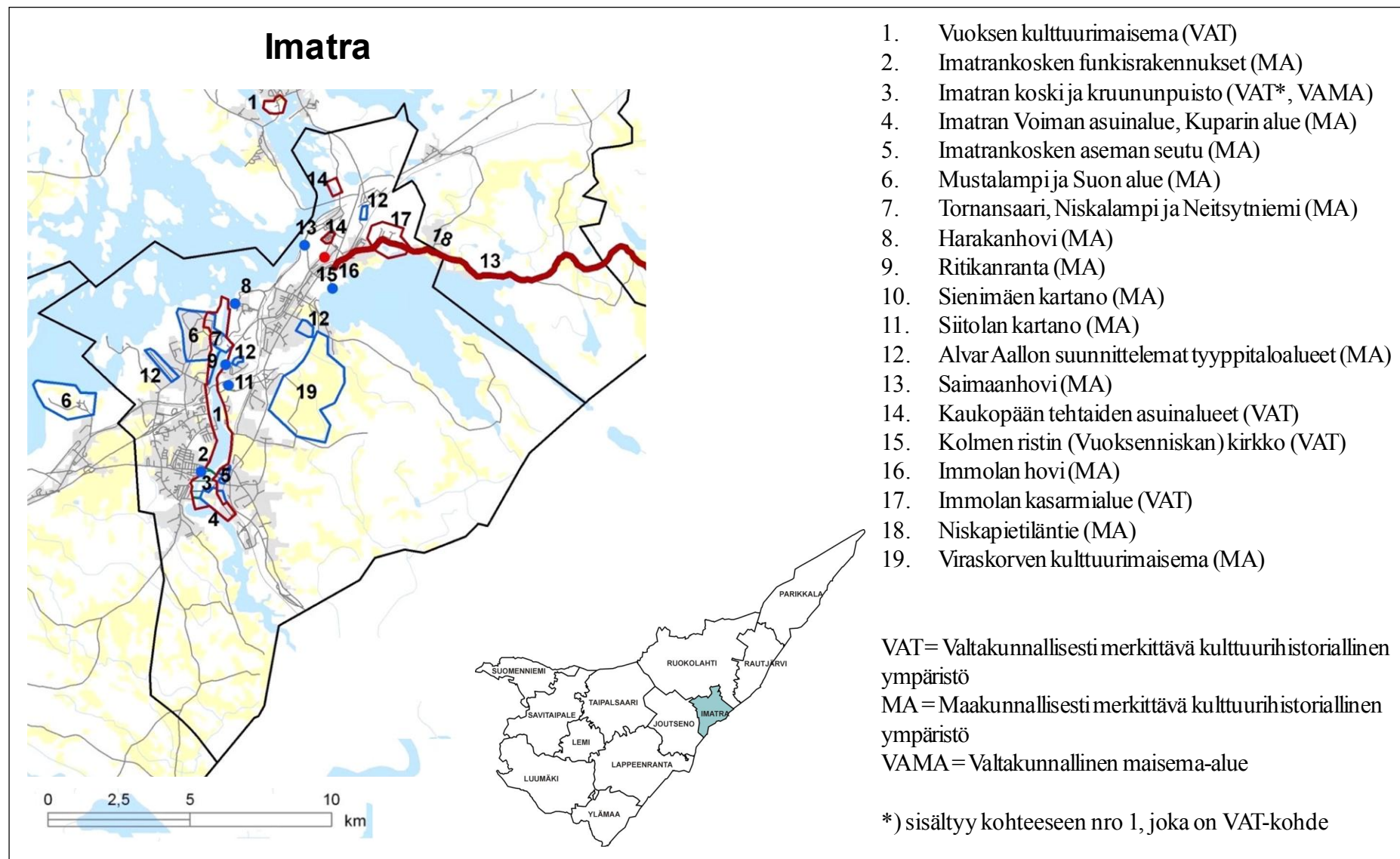
9. Konnunsuon vankila-alue (VAT-kohde)

Valtiovalta laati Konnunsuolle ensimmäisiä kuivatussuunnitelmia jo 1840-luvulla. Vuonna 1922 valtioneuvosto määräsi perustettavaksi Konnunsuon keskusvankilan, joka kuuluu 1900-luvun alussa perustettuihin maatalousvankiloihin. Laajan peltoalueen keskellä kohoava rakennusryhmä on pääosin vuosilta 1928–33 (U.Sjöholm). Basilikaalinen vankilakirkko ja koulu ovat vuodelta 1933, suuri sellirakennus vuodelta 1931 ja talousrakennus vuodelta 1928. Hallintorakennus valmistui 1932 (E. Vessman).

Vankilan länsipuolelle rakennettiin pieni muodoltaan säännöllinen asuntoalue, johon kuului muun muassa oma koulu ja kerhotalo. Vankilan rakennusryhmä ja sitä ympäröivät avoimet pellot muodostavat vaikuttavan maisemakuvan.

Konnunsuon vankila-alue. Kuva Arto Hämäläinen 2003.

1. Vuoksen kulttuurimaisema (VAT-kohte)

Aikoinaan maamme huomattavin luonnonnähtävyys Imatrankoski veti puoleensa runsaasti matkailijoita 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. 1800-luvun lopulla myös teollisuus sijoittui Vuoksen yläjuoksulle. Molemmat käyttömuodot ovat jättäneet jälkensä alueen kulttuurimaisemaan.

Vuoksen yläjuoksun kulttuurimaisemakokonaisuuteen kuuluu kansallismaiseksi luokiteltu Imatran koski ja kruununpuisto, voimalaitoksen alue, voimalaitosrakentamisen tuloksena syntyneet patoaltaat, Tainionkosken teollisuusalue (Tornansaari, Niskalampi ym.), Tainionkosken ja Mansikkalan välinen vanha taaja-asutus sekä Siitolan ja Sienimäen kartanomiljööt (ks. erilliset selostukset näistä kohteista).

Ennen teollistumista talonpoikaisasutus oli keskittynyt Vuoksen länsirannalle Mansikkalan seudulle. Vuoksen itäranta säilyi kartanoiden ansiosta pitkään maanviljelysalueena ja alueen kulttuurimaisemassa kartanoilla on edelleen tärkeä osa.

Vuoksen länsirannalla ovat sijainneet venäläisten 1790-luvulla rakentamat Pässiniemen vallit ja kasarmit, jotka rakennettiin suojaamaan Viipuri – Savonlinna-tietä. Maanpäällisiä muistoja valleista ja kasarmeista ei ole jäljellä. Nykyisin Imatran kulttuurimaisemaa määrää eniten teollisuus, suoraan tai välillisesti. Kaupungin asutus on jakautunut useisiin erillisiin taajamiin, joista tärkeimmät ovat Imatrankoski, Tainionkoski – Mansikkala ja Vuoksenniska. Taajamat ovat muodostuneet teollisuuslaitosten sijainnin mukaan ja niiden

Vuoksi. Kuva Pöyry Environment Oy.

välillä on maaseutumaisia alueita. Imatrankoski on kehittynyt selkeäksi keskukseksi, kuitenkin maalaismaisema ja kaupunkirakenne vuorottelevat monissa eri kerroksissa.

Vanhaa taajamaympäristöä on säilynyt erityisesti Tainionkosken, Niskalammen ja Mustalammen alueilla. Imatralle tyypillisiä ovat yhtenäiset teollisuuslaitosten rakennuttamat pientaloalueet, joiden suunnittelussa käytettiin ajan johtavia suunnittelijoita. Vanhimmat työläiskasarmialueet ovat hävinneet, mutta 1910-50-luvulta on säilynyt useita edustavia esimerkkejä.

2. Imatrankosken funkisrakennukset

Lappeentien eli nykyisen Koskenpartaan itäpäähän muodostui 1900-luvun alkupuolella silloisen Imatran taajaman keskusta. Alueella sijaitsevat entinen Kansallispankin talo vuodelta 1937 (Kauno S. Kallio), Osuusliike Imatran suuri tavaratalo-, varasto-, hotelli- ja konttorikompleksi eli ns. Väärätalo (Pauli Salomaa 1940) sekä entinen Jääsken Osuuskauppa (vanhin osa 1930-luvun lopulta).

Kansallispankki edustaa aumattuine säterikattoineen harmonista kertausklassismia. Jääsken Osuuskauppa on valkoisine rapattuine seinineen ns. osuuskaupafunkista, kun taas Väärätalo on alkuperäisasussaan hyvä esimerkki funktionalismin pehmeämmästä toisesta vaiheesta.

Rakennuksilla on edelleen merkittävä taajamakuullinen asema osana Imatrankosken keskustaa samalla, kun ne ovat merkittävä osa paikkakunnan elinkeino- ja järjestöhistoriaa.

Imatrankosken funkisrakennukset, Väärätalo. Kuva Pöyry Environment Oy.

3. Imatran koski ja kruununpuisto (VAT-kohde, valtakunnallinen maisema-alue)

Aikoinaan maamme huomattavin luonnonnähtävyys Imatrankoski on vetänyt puoleensa runsaasti matkailijoita jo 1800-luvun lopulla. Matkailu ja Vuoksen varrelle keskittynyt teollisuus asuma-alueineen ovat jättäneet jälkensä alueen kulttuurimaisemaan. Imatrankosken partaita on hoidettu puistomaisesti ja Kruununpuistoksi Koskipuiston alue muodostettiin 1840-luvulla. Imatrankoski on yksi kansallismaisemistamme ja valtakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys.

Imatran Valtionhotelli.
Kuva Pöyry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Kosken matkailuun liittyneet vanhimmat rakennukset ovat hävinneet, mutta Imatran Valtionhotellin kansallisromanttinen, Usko Nyströmin suunnittelema kivilinna vuodelta 1903 on edelleen hotellikäytössä. Hotelliin liittyy kosken rantoja myötäilevä puisto käytävineen ja levähdyspaikkoineen.

Kauno S. ja Oiva Kallion suunnittelema ja vuosina 1923-1929 rakennettu voimalaitos kytkinasemineen on yhä maamme suurin vesivoimalaitos. Klassistinen punatiilinen voimalaitosrakennus ja sen harmaalla graniitilla verhottu säännöstelypato muodostavat ainutlaatuisen kokonaisuuden koskiuoman vieressä.

4. Imatran Voiman asuinalue, Kuparin alue

Imatran Voiman (IVO) vanhin asuntoalue on 1920-luvulta, jolloin rakennettiin rakennusmestari Emil Ekegrenin suunnitelmat kymmenen aumakattoista asuinrakennusta ja talousrakennuksineen. Vuoksen rannalla on johdon asunoksi samaan aikaan valmistunut Villa Malmi.

1950-luvulla aluetta laajennettiin arkkitehti Aarne Ervin suunnittelemissa satulakattoisilla ja vaakavuoratuilla kahden perheen tyypitaloilla. Tähän niin sanottuun uuteen asuinalueeseen kuuluu lisäksi kaksi yhdenperheen omakotitaloa ja talousrakennus.

IVO:n asuntoalueen kaakkoispuolella on vuosina 1935 – 44 rakennettu Kuparin asuinalue, joka rakennettiin Outokumpu Oy:n kuparitehdasta varten. Alue muodostuu 28 puisesta lomalaudoitetusta aumakattoisesta asuinrakennuksesta sekä viidestä säterikattoisesta, rapatusta kaksikerroksisesta talosta. Kivirakennukset ovat arkkitehti W.G. Palmqvistin suunnitelmat.

Kuparin asuntoalueeseen liittyvät lisäksi 1934 valmistuneet Outokumpu Oy:n kerho- ja juhlatalo Honkapirtti, W.G. Palmqvistin suunnittelema tehtaan johtajan asuinrakennus sekä kuparitehtaan rakennuskannasta säilyneet entinen paloasema, konttori ja sosiaalirakennus.

5. Imatrankosken aseman seutu

Alueella on säilynyt vuonna 1892 aseman kanssa samanaikaisesti valmistuneet kaksi asuinrakennusta, joista merkittävin on asemapäällikön talo. Rakennusten arkkitehtuuri on tyypipiirustuksiin pohjautuvaa lähinnä uusrenessanssia edustavaa puurakennustaidetta. Itse asemarakennus purettiin vuonna 1973.

Aseman miljöökokonaisuuteen kuuluu vuonna 1914 valmistunut Bertel Mohellin suunnittelema Turistihotelli (myöhempi Imatran yhteislyseo). Aumakattoinen kaksikerroksinen kivirakennus sisältää kansallisromanttisia ja kertausklassismin piirteitä, julkisivua voidaan pitää jopa venetsialais-

Kuparin asuinalue. Kuva Pöyry Environment Oy.

tyylisenä. Muutostyöt kouluksi suunnitteli arkkitehti Toivo Salervo 1920-luvulla, samoin kuin uudemmat koulurakennukset (1937, 1956).

Asemalta länteen johtaa ns. viertotie, joka valmistui vuonna 1905 rautatieasemalta Valtionhotellille. Tie oli ensimmäisiä betonitiekokeiluja Suomessa; vanhaa betonipintaa on yhä jäljellä Kanavakadussa ja puistoraitina.

6. Mustalampi ja Suokadun alue

Paperharjuntien Mustalammen puoleinen pää koostuu pääosin 1½-kerroksisista puurunkoisista omakotitaloista, joista suurin osa on 1940- ja -50-luvuilta. Joukossa on myös vanhempia niin sanottuja mummonmökkejä. Mustalammen alue on vaihtelevan maaston ansioista rakenteeltaan hyvin pienipiirteinen.

Imatrankosken aseman seutu, entinen Imatran yhteislyseo. Mainitsemisen arvoisia koulurakennuksia ovat myös Vuoksenniskan koulu (ent. oppikoulu ja yläaste) sekä Kaukopään, Imatrankosken, Tainionkosken ja Vuoksenniskan 'vanhat kansakoulut'. Kuva Pöyry Environment Oy.

Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys, osa 2

Suokadun alue. Kuva Pöyry Environment Oy.

Suokadunpään alueella on seitsemän 1910- ja -20-luvuilla rakennettua pääosin kertausklassismia edustavaa asuinrakennusta sekä moderni 1970-luvun lopun asuintalo.

7. Tornansaari, Niskalampi ja Neitsytniemi

Tomansaarella aloittivat toimintansa puuhiomo ja lankarullatehdas sekä paperitehdas 1890-luvulla. Rullatehdas sijaitsee saaren pohjoisosassa ja paperitehtaan säilyneet rakennukset eteläosassa. Alueen vanhimmat tuotantorakennukset ovat tehtaan perustamisajalta. Tainionkosken voimalaitos on rakennettu 1947-51 (arkkitehti Antero Pernaja).

Teollinen toiminta päättyi Tornansaarella ja länsirannalla asteittain vuoteen 1965 mennessä. Nykyisin Tomansaarella toimii Stora Enson tutkimuskeskus. Tainionkosken länsirannalla sijainneen sulfittisellutehtaan rakennukset on purettu kalanterisäilöaluetta lukuun ottamatta.

Niskalampi on Tornatorin vanha asuntoalue. Sen ensimmäinen vaihe on 1910-luvulta, jolloin Viktor Einolan suunnittelemaat talot valmistuivat. Alue rakentui ruutuasemakaavan mukaisesti seuraavilla vuosikymmenillä niin, että eri vuosikymmenten rakennustyypit muodostavat omat ryhmänsä. Vaikka 1950-70-luvuilla on purettu suuri joukko rakennuksia, muodostaa alue edelleen hyvän ja yhtenäisen kokonaisuuden.

Niskalammen vanhoissa taloissa on nikkarityylin ja kertausklassismin piirteitä sekä viittauksia keskieuropalaiseen, lähinnä saksalaiseen muotokieleen. Vuonna 1672 muodostetun Siitolan säterikartanon päätäli oli Tainionkosken itärannalla sijaitseva Neitsytniemi. Vuonna 1889 Neitsytniemi siirtyi Edvard von Nottbeckille, joka rakennutti nykyisen lähinnä uusrenessanssia edusta-

Niskalampi. Kuva Pöyry Environment Oy.

van päärakennuksen 1895-1900. Tornator Oy:lle Neitsytniemi siirtyi vuonna 1914. Vuodesta 1984 Neitsytniemi on ollut Imatran kaupungin omistuksessa pääasiassa edustustilana. Kartano ja siihen liittyvä piha- ja puistoalue muodostivat arvokkaan maisemallisen ja rakennushistoriallisen kokonaisuuden.

8. Harakanhovi

Vuoksen niskalla sijaitseva Harakanhovi kuuluu Imatran harvoihin säilyneisiin 1800-luvun huviloihin. Kenraali Vladimir Astascheff rakennutti Harakan tilalle vuonna 1884 kesäasuntonsa, Harakan hovin. Rakennuksen pohjois-sivulla oli suuri näkötorni. Laajalla tontilla oli myös loistelas puisto ja rannassa kolme kalastuspaviljonkia, joista suurimmasta on jäljellä osa perustusta. Kenraalin kuoltua hänen leskensä avioitui paroni L.W. Meissnerin kanssa. Vuonna 1917 Meissnerit myivät Tornatorille 600 hehtaaria maata ja osuuden koskesta ja edelleen vuonna 1922 loput 20 hehtaaria rakennuksineen. Tornator teetti huvilassa vuosina 1923 ja 1934 perusteelliset korjaukset arkkitehti Uno Ullbergin suunnitelmien mukaan. Harakanhovi sijaitsee nykyisin keskellä tehdasaluetta ja on menettänyt suuren osan maisemallisesta merkityksestään.

Vuoksen suulla oli myös Pietarin englantilaisten vuonna 1875 perustaman seuran kalastuspaviljonki. Seura siirtyi kuitenkin jo 1889 alemmas Varpasaareen.

9. Ritikanranta

Samoihin aikoihin Tornatorin tehtaiden kanssa vuonna 1896 alettiin rakentaa Vuoksen länsirannalle Ritikanrannan työväenasuntoaluetta, joka valmistui parissa vuodessa. Alueella oli toistakymmentä usean perheen puuraken-

teista asuntokasarmia, kauppa, posti ja kansakoulu. Vuonna 1904 aluetta varten perustettiin Tainionkosken tori. Ritikanranta purettiin 1960-luvulla lähes kokonaan. Ritikanrannan alueesta on säilynyt yksi työläiskasarmi ja talousrakennus, joissa toimii teollisuustyöväen asuntomuseo.

Tainionkosken torin eteläpuolella on säilynyt vanhaa taajamarakennetta ja Vuoksen rantatie. Maisemakokonaisuuteen liittyvät myös Yrjö Vaskisen suunnittelema Tainionkosken kirkko vuodelta 1932 ja Mansikkalan vanha silta vuodelta 1934.

10. Sienimäen kartano

Nykyisin Eklundin talona tunnettu rakennus on entinen Sienimäen kartanon päärakennus, joka on rakennettu todennäköisesti 1850-luvun lopulla. Rakennus on vuorattu profiloitulla empirelaudoituksella ja edustaa uusklassismia. Tila on liittynyt tärkeänä osana Vuoksen itärannan kartanoketjuun.

Samaan miljöökokonaisuuteen kuuluu arkkitehti Toivo Paatelan suunnittelema ortodoksinen kirkko vuodelta 1956–57. Alun perin rukoushuoneeksi rakennetun kirkon pohjaratkaisu perustuu jo 1500-luvun karjalaisiin hirsikirkkoihin ja rukoushuoneisiin. Ortodoksikirkon miljööseen kuuluu vedenpyhityspuisto, joka liittyy myös kartanon Vuokseen.

11. Siitolan kartano

Nykyisin varsinaisena Siitolan kartanona tunnettu maatila läänitettiin vuonna 1664 ratsumestari Joakim Dunckerille. Myöhemmin Siitola toimi majurin puustellina. Vuonna 1743 se siirtyi kruununvouti Masalinille. Oltuaan välillä mm. Mansénin suvulla Siitola siirtyi vuonna 1972 Imatran kaupungin omis-

Ritikanranta. Kuva Pöyry Environment Oy.

Sienimäen kartano. Kuva Pöyry Environment Oy.

tukseen ja sen tiloissa alkoi kaksi vuotta myöhemmin kuvataidekoulun toiminta. Nykyisin Siitolassa toimii Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulun kuvataiteen yksikkö.

Päärakennuksen perusosat ovat ilmeisesti vuodelta 1772. Nykyasunsa rakennus on saanut vuonna 1911 arkkitehti Uno Ullbergin suunnittelemana. Hirsirunkoisessa jyrkällä taitekatolla varustetussa, empirelaudoituksella ja päreellä vuoratussa rakennuksessa on selvästi puuhun sovelletun jugendin piirteitä. Pihapiiriin kuuluu suuri kavinavetta, joka on nykyisin opetustiloina. Päärakennus on entisoity Ullbergin asuun vuonna 2007 ja puiston kunnostus on käynnissä.

Siitolan kartano. Kuva Pöyry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Alvar Aallon tyypitalo. Kuva Pöyry Environment Oy.

Kartanon sijainti Vuoksen rantamaisemassa vanhan kuusikujan päässä on maisemallisesti erittäin hallitseva.

12. Alvar Aallon suunnittelemat tyypitaloalueet

Alvar Aalto suunnitteli 1950-luvulla rintamiestyylisiä tyypitaloalueita Karhunkadun, Hukankadun, Petsamon, Lakasenpellon ja Sienimäen alueille.

13. Saimaanhovi

Vanha Saimaanhovi oli arkkitehti Axel Gyldenin piirtämä ruhtinas Obolenskin huvilaksi 1907 valmistunut uusbarokkirakennus, johon Uno Ullberg teki myöhemmin muutoksia. Gyldenin ja Ullbergin suunnitelmista poiketen julkisivuun oli kiinnitetty Obolenskin suvun vaakuna ja katolle oli rakennettu torni.

Vuonna 1934 Enso-Gutzeitille siirtynyt rakennus muutettiin perusteellisessa muutostyössä 1952 – 54 yhtiön edustustilaksi arkkitehti Aulis Blomstedtin suunnitelmien mukaan. Tällöin hirsirunkoista rakennusta madallettiin ja sen julkisivut muutettiin täydellisesti. Nykyasussaan rakennus edustaa lähinnä 1950-luvun amerikkalaista edustushuvilaa tai metsästysmajaa.

14. Kaukopään tehtaiden asuinalueet (VAT-kohde)

Päätös Enso-Gutzeit Oy:n Kaukopään sulfaattiselluloosatehtaan rakentamista tehtiin vuoden 1934 alussa ja tehdas oli valmiina jo seuraavan vuoden lopussa. Kartonkitehdas rakennettiin 1949 – 50 ja tehdaskokonaisuutta laajennettiin useaan otteeseen 1950 – 1960-luvuilla. Kaukopään tehtaan rakentaminen oli aikoinaan Suomen suurimpia rakennushankkeita.

Kaukopään tehtaan asuinalueet ovat tehtaan perustamisvaiheesta 1934 – 36. Tehdasrakennukset, toimistorakennus, paloasema ja porttirakennus sekä

Kaukopään tehtaiden asuinalue, insinöörieniemi. Kuva Pöyry Environment Oy.

työväen ja johdon asuinrakennukset, niin sanotut insinööritalo, on rakennettu arkkitehti Väinö Vähäkallion kokonaissuunnitelman mukaan. Tästä kokonaisuudesta on tehdas pääosin purettu.

Vähäkallio suunnitteli Insinöörieniemen ja Lättälän rakennuksien ohella myös alueiden asemakaavat. Tehtaan vieressä oleva 1936 valmistunut työläisten asuntoalue Lättälä käsittää 20 yksikerroksista ja kaksi kaksikerroksista kahdenperheen taloa. Metsäisellä Saimaan rannalla sijaitsevan johdon asuma-alueen Insinöörieniemen rakentaminen saatiin päätökseen lopullisesti vasta 1950-luvulla. Insinöörieniemi ja Lättälä lukeutuvat funktionalistisen kauden merkittäviin asuinympäristöihin.

15. Kolmen ristin (Vuoksenniskan) kirkko (VAT-kohde)

Vuonna 1958 vihitty Vuoksenniskan Kolmen ristin kirkko kuuluu Suomen uudemman arkkitehtuurin keskeisiin rakennuksiin ja arkkitehti Alvar Aallon kansainvälisesti arvostetuimpaan tuotantoon. Kirkko kuuluu DOCOMOMO-järjestön suomalaisen modernin arkkitehtuurin merkkiteosvalikoimaan. Epäsymmetrinen kirkkosali koostuu kolmesta osasta, jotka ovat erotettavissa liukuseinillä toisistaan ja joista kuhunkin on oma sisäänkäynti. Pohjoisin osa muodostaa varsinaisen kirkkosalin. Marmorisen alttaripöydän taustana kohoaa Golgatan kolme ristiä. Kirkko on kokonaisuudessaan voimakkaan plastinen kolmiosainen tilasommitelma.

Mäntymetsäiseen kirkkopihaan kuuluu kirkon ja kellotomin ohella alkuaan kappalaisen ja seurakuntatyöntekijöiden asunnoksi suunniteltu, kirkon arkkitehtuuriin sovitettu matala rakennus, jonka yhdistää kirkkoon valkoinen betonimuuri.

Kolmen ristin kirkko. Kuva Pöyry Environment Oy.

16. Immolan hovi

Tila siirtyi vuonna 1897 Tornatorin omistukseen, jonka jatkaja Enso-Gutzeit harjoitti tilalla maataloutta vuoteen 1917. Hovirakennus on 1870- ja -80-lukujen taitteessa rakennettu mansardikattoinen ja empirelaudoituksella vuorattu rakennus. Se on siirretty tälle paikalle vuonna 1905 konsuli Wolffin toimesta. Vieressä on pienempi satulakattoinen asuinrakennus 1910-luvulta. Päärakennus on nykyisin golfkentän ravintolana, lisäksi alueella on golfklubina toimiva vanha tiilirakenteinen navetta.

Immolan hovi. Kuva Pöyry Environment Oy.

Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys, osa 2

17. Immolan kasarmialue (VAT-kohde)

Immolan kasarmialue on suunniteltu puolustusministeriössä ilmavoimien lentorykmentille. Varuskunta-alue suunniteltiin ja rakennettiin 1935–1938. Käyttötarkoituksesta johtuen rakennukset sijaitsivat kaukana toisistaan. Keskusalueella, pääkadun varrella, ovat päävartio, esikunta, ruokala ja miehistökasarmi. Esikuntarakennus ja kasarmi ovat Aulis Blomstedtin ruokala ja upseerien asuintalot Elsi Borgin, huoltorakennukset, aliupseerisauna, esiupseerien asuintalo ja upseerikerho Elis Hyvärisen suunnittelemat.

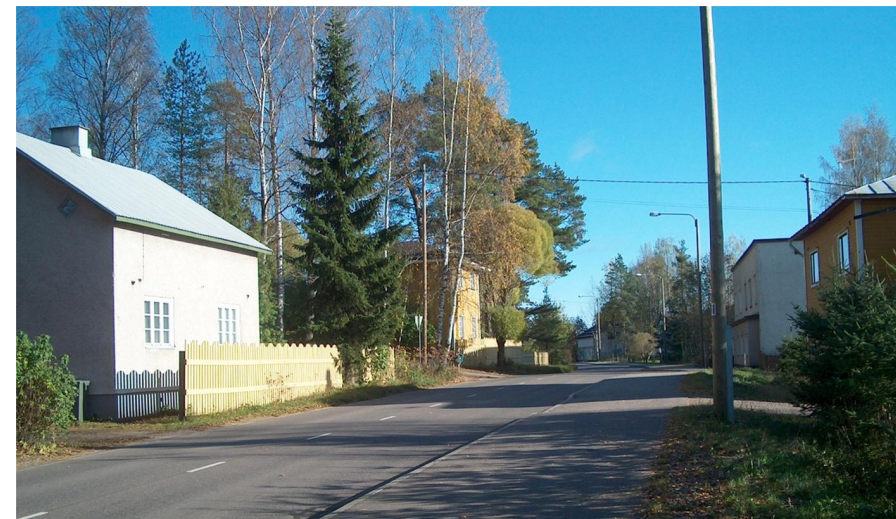
Nykyisin rajavartiolaitoksen käytössä olevaa usean arkkitehdin yhteistyönä syntynyttä kokonaisuutta leimaa yhtenäinen korkeatasoinen funktionalistinen arkkitehtuuri.

Suomen puolustusvoimien 1930-luvun rakentaminen ilmentää nuoren kansakunnan halua luoda uutta, vanhemmasta varuskuntarakentamisesta erottautuvaa arkkitehtuuria. Immolan varuskunta-alue on valittu kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön suomalaisen modernismin merkkiteosvalikoimaan.

18. Niskapietiläntie

Niskapietiläntie on vanhaa Savonlinna–Viipuri-maantielinjaa noudatteleva tie, jonka historia ulottuu ainakin 1600-luvulle. Kasarmin rakentaminen Miettälään 1700-luvun lopulla vilkastutti tien liikennettä. Niskapietiläntie oli 1800-luvun alussa Lappeenrannan ja Savonlinnan välinen postitie. Niskapietilässä ja Miettälässä oli 1830-luvulla kestikievarit.

Immolan kasarmialue, upseerikerho. Kuva Pöyry Environment Oy.

Niskapietiläntie. Kuva Pöyry Environment Oy.

Lähes 20 kilometriä pitkä museotie kulkee Imatran, Ruokolahden ja Rautjärven alueella. Tiehallinto on kunnostanut tietä, esimerkiksi 1990-luvulla pystytettiin tien varteen takaisin 1980-luvun alussa poistetut kiviset kilometripylväät.

19. Viraskorven kulttuurimaisema

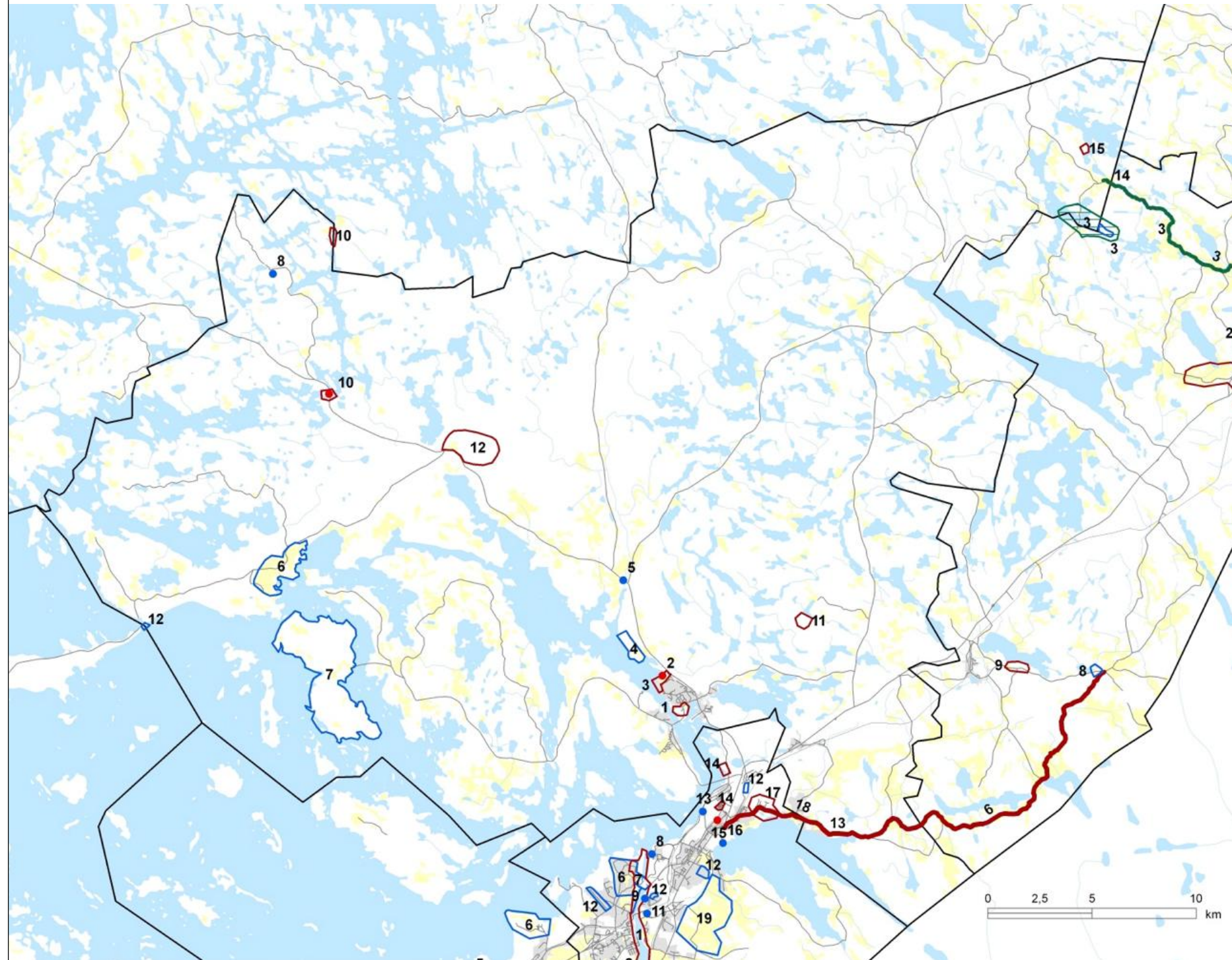
Laajojen peltoaukeiden keskellä sijaitseva maalaismaisema edustaa sotien jälkeistä asutustoimintaa. Asutus käsittää Ilmeentien tuntumaan harvakseltaan sijoittuneita maalaistaloja. Alueen keskeinen rakennus on vuonna 1979 valmistunut Konserttihoivi, joka on rakennettu aikanaan kesken jääneeseen Ilmeen nuorisoseuran taloon.

Viraskorpi. Kuva Pöyry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Ruokolahti

1. Kirkonmäki (VAT)
2. Pätilän hovi (VAT*)
3. Rasilan kylämiljö (VAT)
4. Haloniemen huvilat ja Rantalinna (MA)
5. Hietämäki eli Gummeruksen hovi (MA)
6. Utulan kylä (MA)
7. Härskiänsaari (MA)
8. Valkinhovi (MA)
9. Käyhkään hovi (VAT)
10. Suvorovin kanavat (VAT)
11. Raution hovi ja luonnonpuisto (VAT)
12. Salpalinja ja Syyspohjan kylä (VAT)
13. Viipuri-Savonlinna- maantie (Niskapietiläntie) (VAT)
14. Sarajärven maantie ja Haukkavuori (rajamerkit) (VAMA)
15. Ohtaniemen tila (VAT)

VAT = Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
 MA = Maakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
 VAMA = Valtakunnallinen maisema-alue

*) sisältyy kohteeseen nro 3, joka on VAT-kohte

1. *Kirkonmäki (VAT-kohde)*

Kirkko on rakennettu yli-intendentti E.B. Lohrmannin piirustusten mukaan rakennusmestari Theodor Johan Tolpon johdolla ja se valmistui 1854. Kirkko on muodoltaan sisäviisteinen ristikirkko ja siinä on suuri puolipyöreä keskikupoli. Vanhan hautausmaan keskellä sijaitseva Tuomas Suikkasen 1752 rakentama kellotapuli on itäsuomalaisen tapulityypin vanhin edustaja.

Kirkon lähimaisemaan sisältyy myös kaksikerroksinen pitäjänmakasiini vuodelta 1861. Hirsipintaisessa rakennuksessa on voimakkaasti muotoiltu komea empiretyylinen kattolista. Ruokolahti-talo on 1800-luvun talonpoikaistalon rekonstruktio.

Laajan lähi- ja kaukonäkymän vaikuttavana kiintopisteenä oleva kirkko ja pappila sijaitsevat mäellä Pappilanlahdelle laskevassa avoimena ja rakentamattomana säilyneessä maisemassa keskustajaman kupeessa.

2. *Pätilän hovi (VAT-kohde)*

Nykyinen nikkarityylinen päärakennus on vuodelta 1895, samalta ajalta lielee myös väentupa. Talouspihan rakennusten ja viljelysmaiden kanssa hovi muodostaa Saimaan rantaan ja Rasilan kylämiljööseen liittyvän ehjän kokonaisuuden.

Ruokolahden kellotapuli. Kuva Pöyry Environment Oy.

Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuuriympäristö, osa 2

Pätilän hovi. Kuva Pöyry Environment Oy.

3. *Rasilan kylämiljöö (VAT-kohde)*

Linjaukseltaan hyvin säilyneen vanhan maantien varteen on muodostunut perinteinen kirkonkylämiljöö, jonka rakennuskanta on iältään vaihtelevaa. Tien varteen ovat ryhmittyneet tärkeimmät julkiset rakennukset, kauppatalot ja muut kuntayhteisön rakennukset. Funkistyylinen kunnantalo on vuodelta 1933 (Jalmari Lankinen), nykyinen nuorisoseurantalo rakennettiin Rasilan rinteelle vuonna 1903.

4. *Haloniemen huvilat ja Rantalinna*

Rantalinnan rakennutti varatuomari Fritz Wiik, joka toimi venäläisten liike miesten asiamiehenä Suomessa. Vuonna 1917 Rantalinna siirtyi Prinssi Alexander Oldenburgille. Prinssi myi Rantalinnan 1929 Suomen Konduktöörien

Rasilan kylämiljöö. Kuva Pöyry Environment Oy.

yhdistys ry:lle, joka käytti huvilaa lepo kotina sekä hotelli- ja ravintola toimintaan.

Rantalinnan suunnitteli arkkitehti Axel Gylde n. Kolmikerroksinen, kulmatomilla ja parvekkeilla elävöitetty, sileäksi rapattu päärakennus valmistui 1912. Alun perin 24 huoneen kivilinnassa kattomaalaukset ja stukkakoristeet ovat suurelta osin säilyneet, samoin kuin osa alkuperäiskalustusta ja esineistöä. Piha piirissä on muun muassa lääkärintalo Ehol a, saunat 1910 – 30-luvuilta, uimahuone, venevaja ja huvihuone. Ympäröivä puutarha on puistomainen. Rakennuksessa tehtiin perusteellinen korjaus 1980 – 90-lukujen taitteessa. Rantalinnan pohjoispuolella on lomakylä.

Gylde nin suunnittelema vuonna 1911 valmistunut hovi oikeuden neuvos Uno Gaddin rakennuttama Pirttikallion puurakenteinen jugend-huvila on säilynyt ulkoa ja sisustukseltaan lähes alkuperäisessä asussa.

Sivénien Saimaan rantaharjulle 1900-luvun alkupuolella rakennuttama Pirtti harju käsittää Ylä talon ja Alatalon, molemmat hyvin säilyneitä sekä ulkoett a sisäasuiltaan, sekä tilanhoitajan talon piha- ja talousrakennuksineen. Hirsirunkoiset päärakennukset ovat nikkarityylisiä ja jugendvaikutteisia. Muita alueen huviloita ovat Niukkasen ja Ellosen huvilat 1930-luvulta.

5. *Hietämäki eli Gummeruksen hovi*

Hietämäen hovi on vanha kantatila Imatra – Puumala -tien varrella. Vuodesta 1912 Gummerus-suvulle kuuluneen tilan päärakennus on empiretyylinen aumakattoinen maatalo 1800-luvun puolivälistä. Rakennusta on myöhemmin laajennettu. Pihan muut rakennukset ovat 1800-luvulta.

Haloniemen huvilat. Kuva Pöyry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Rantalinna. Kuva Arto Hämäläinen 2003.

6. Utulan kylä

Utulan –Yläkylän kulttuurimaisema on tyypillinen esimerkki pienipiirteisen vaihtelevasta karjalaisesta järvikylä- ja viljelysmaisemasta. Kylän peltoalueet muodostavat suhteellisen yhtenäisen alueen Saimaan rannan tuntumaan. Toisen Salpausselän rinteiltä avautuu viljelysten yli laajoja näkymiä vesistölle.

7. Härskiänsaari

Saaren pohjoisosan muodostaa maatalousvaltainen Vuosalmen kylä ja eteläosan Härskiänsaaren kylä, jolle on ollut leimallista 1800-luvun alusta lähtien saaren kärjessä toiminut telakka- ja sahateollisuus.

Hietamäen hovi. Kuva Pöyry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Utulan kylää. Kuva Pöyry Environment Oy.

Kauppaneuvos Carl Savanderin ostettua Härskiän hovin 1800-luvun alkupuolella paikalle perustettiin telakka. Vuonna 1878 perustettiin Härskiän saha, joka jatkoi toimintaansa tulipaloon saakka vuoteen 1917. Työväestö asui yhtiön rakennuttamissa asuntokasarmeissa, joita lienee ollut kaikkiaan seitsemän. Sahan rauniot, pajarakenus ja yksi huonokuntoinen työläiskasarmi sekä työnjohtajien asunto ovat jäljellä.

Härskiän hovin alkuperäinen päärakennus rakennettiin luultavasti vuonna 1854. 1980-luvulla hovi käytännöllisesti katsoen rakennettiin uudestaan. Pihapiirissä on säilynyt muun muassa arvokas navettarakennus vuodelta 1913.

Valkinhovi. Kuva Pöyry Environment Oy.

8. Valkinhovi

Valkinhovin rakennutti metsäneuvos Väinö Lagerstedt 1920-luvulla lähinnä vapaa-ajan asunnokseen. Lähinnä klassismia edustavan päärakennuksen pihapiirin ympärillä on pienehkö puulajipuisto, joka muodostaa mielenkiintoisen kokonaisuuden ympäröivän erämaamaiseman kanssa.

9. Käyhkään hovi (VAT-kohde)

Käyhkään Hovin päärakennus on kanavaa vanhempi, vuodelta 1772. Se toimi aikoinaan tullivartioasemana ja toimii nykyisin virkistyskäytössä. Rakennus muodostaa osan kanavamiljöötä. Hovi on hyvin säilynyt ja siihen liittyy arvokas puutarha. Hovin alueella sijaitsi kunnan ensimmäinen höyrysaha, joka paloi 1871. Kanavan varrella on näiltä ajoilta säilynyt rakennus.

10. Suvorovin kanavat (VAT-kohde)

Kutveleen, Käyhkään ja Kukonharjun kanavat kuuluvat niin sanottuihin Suvorovin kanaviin. Niiden tarkoituksena oli mahdollistaa Venäjän armeijan tukikohtien, Savonlinnan ja Lappeenrannan välinen huolto liikenne sekä helpottaa kanavareitin läheisyydessä olevan Ruotsin vastaisen rajan valvontaa. Suvorovin avokanavat rakennettiin 1792 – 93.

Parhaiten historiallisen luonteensa säilyttänyt Kukonharjun kanava on noin 800 metriä pitkä. Kanavarakenteet ja niihin liittyneet hirsiset aallonmurtajat ovat säilyneet hyvin ja kertovat 1790-luvun rakennustekniikasta. Kanavan varrelle muodostui yhdyskunta, jossa elisotilaita ja siviiliväkeä. Kukonharjulla oli myös kirkko ja hautausmaa. Kanavalla olleista rakennuksista on havaittavissa kivijalkoja, lattiarakenteita, uuneja, kuoppia ja painanteita.

Kanavien sotilaallisesta käytöstä kertova rakennus on säilynyt Käyhkään kanavalla.

Käyhkään hovi. Kuva Pöyry Environment Oy.

Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys, osa 2

Suvorovin kanavat (Käyhkään kanava). Kuva Pöyry Environment Oy.

Taipalsaaren rajalla sijaitsevan Kutveleen avokanavan yleisilme on huomattavasti muuttunut myöhempien leventämisten vuoksi. Kanavan molemmilla rannoilla on 1900-luvun alkupuolella rakennetut huvilat. Kanavan länsiranta kuuluu Taipalsaareen.

11. Raution hovi ja luonnonpuisto (VAT-kohde)

Kulttuurihistorialtaan mielenkiintoisen Raution hovin vinkkelinmuotoinen päärakennus on 1800-luvun lopulta ja edustaa keskimääräistä suurempaa maa-tilan päärakennusta. Erikoisluonteen tilalle antaa ympärillä oleva luonnonpuisto, joka muodostui, kun hovin koko peltoala istutettiin kuusikoksi 1906.

Raution hovi. Kuva Pöyry Environment Oy.

Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuuriarvueselvitys, osa 2

12. Salpalinja ja Syyspohjan kylä (VAT-kohde)

Salpalinja on yksi merkittävimmistä toisen maailmansodan aikana rakennetuista linnoitusketjuista. Suomenlahdelta Lappiin ulottuva Salpalinja jakautuu valtakunnallisesti kolmeen puolustukselliseen painopistealueeseen. Suomenlahden ja Saimaan väliselle kannakselle rakennettiin 90 % puolustusaseman rungon muodostavista teräsbetonikorsuista. Kaikkiaan Salpalinjalla on 728 teräsbetonikorsua, yli 3000 puista kenttälinoitetta, noin 350 kilometriä taistelu- ja yhdyshautaa, 225 kilometriä panssarikiviestettä ja 130 kilometriä kaivantoestettä.

Syyspohjassa on kunnostettu pst-tykki-, konekivääri- ja 20 hengen miehistökorsu sekä taistelu- ja yhteyshautaa. Kunnostetulle korsulle johtavaa tietä myötäilee kiviestelinja. Kivi- ja kaivantoestet jatkuvat myös kantatien eteläpuolella. Korsujen lähistölle sijoittui parakkikylä, jossa jatkosodan aikana oli venäläisten erikoisvankien vankileiri.

13. Viipuri – Savonlinna -maantie (Niskapietiläntie) (VAT-kohde)

Niskapietiläntie on vanhaa Savonlinna– Viipuri -maantielinjaa noudatteleva tie, jonka historia ulottuu ainakin 1600-luvulle. Kasarmin rakentaminen Miettälään 1700-luvun lopulla vilkastutti tien liikennettä. Niskapietiläntie oli 1800-luvun alussa Lappeenrannan ja Savonlinnan välinen postitie. Niskapietilässä ja Miettälässä oli 1830-luvulla kestikievarit.

Lähes 20 kilometriä pitkä museotie kulkee Imatran, Ruokolahden ja Rautjärven alueella. Tiehallinto on kunnostanut tietä, esimerkiksi 1990-luvulla pystytettiin tien varteen takaisin 1980-luvun alussa poistetut kiviset kilometripylväät.

Salpalinjaa Syyspohjassa. Kuva Pöyry Environment Oy.

14. Sarajärven maantie ja Haukkavuori (rajamerkit)

Maantielinja Rautjärven Kaljusesta Ruokolahden pohjoisosassa sijaitsevalle Sarajärvelle kulkee pienimuotoisten viljelysalojen, pienten metsiköiden ja tien varrelle sijoittuneiden maatilojen kautta polveillen maaston ja tilarajojen mukaan. Hiekkapäällysteinen tie on erinomainen esimerkki siitä millaisia Suomen maantiet valtaosaltaan olivat vielä 1950-luvulla. Alueen historiallista merkittävyyttä lisäävät itärajan vuosisataiset linjaukset Haukkavuoren kautta.

Haukkavuori on valtakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys. Haukkavuoren kautta ovat kulkeneet Pähkinäsaaren (1323), Täyssinän (1595) ja Uudenkaupungin rauhan (1721) raja. Vuorella olevassa rajamerkissä on Ruotsin kruunu ja Venäjän tähtimäinen ristikuvio sekä vuosiluku 1722.

15. Ohtaniemen tila (VAT-kohde)

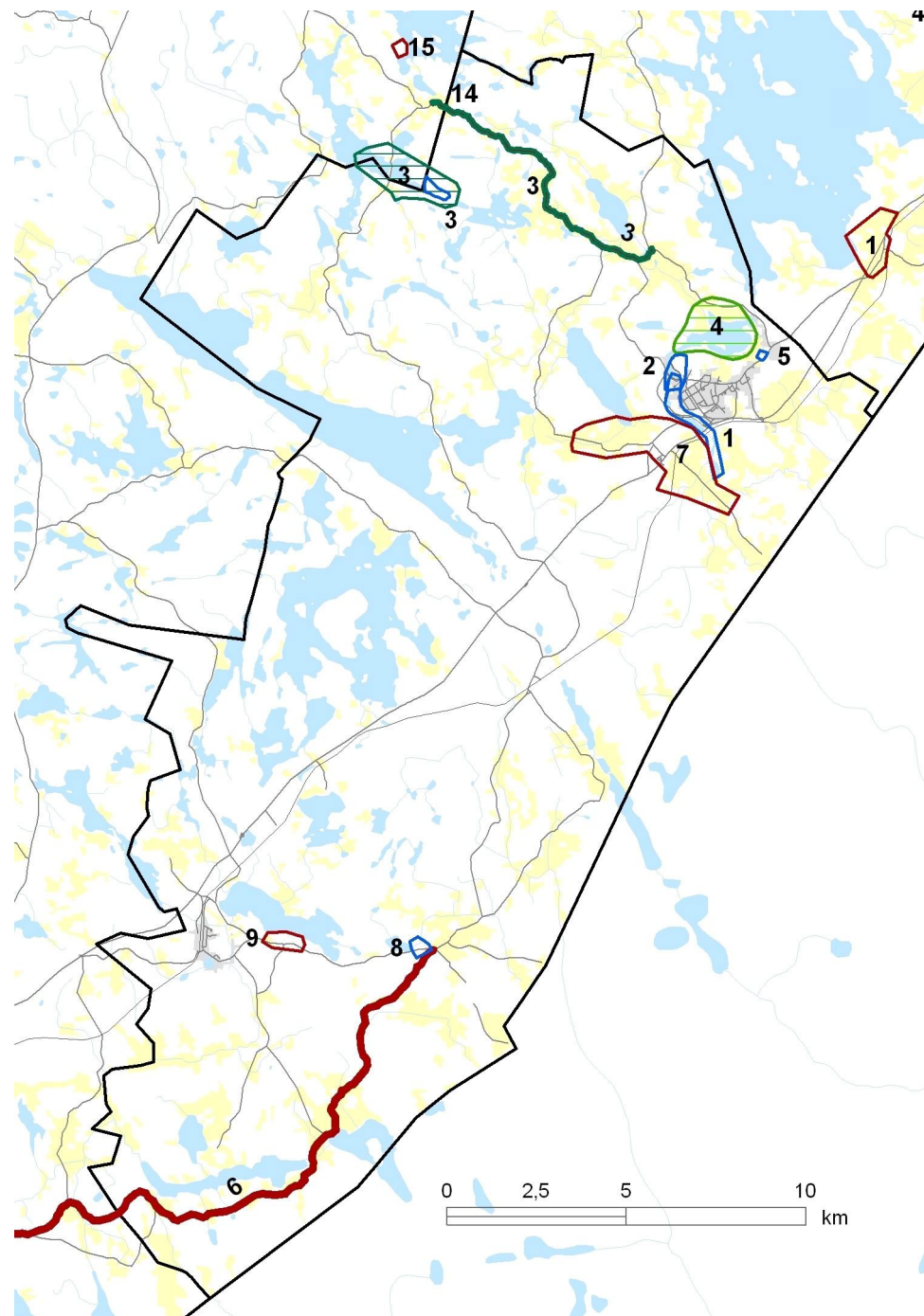
Ohtaniemen tilan suuri päärakennus on valmistunut 1900-luvun vaihteessa. Myöhemmin tehdyt veranta ja päädyn laajennus sopeutuvat hyvin talon yleisilmeeseen. Umpipihan muodosti pääosin 1800-luvun lopulta peräisin oleva alkuperäisessä asussaan säilynyt rakennuskanta. Tila ilmensi yksityiskohtiaan myöten seudun perinteistä talonpoikaista asumistapaa. Talousrakennuksista merkittävä osa paloi ja purettiin 1990-luvulla.

Ohtajärven tila. Kuva Pöyry Environment Oy.

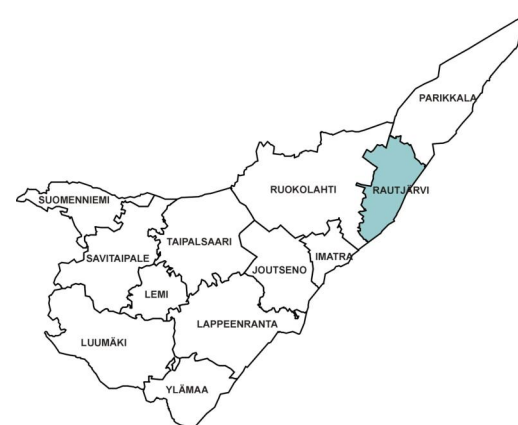
Rakennettu kulttuuriympäristö

Rautjärvi

1. Hiitolanjoen voimalat (MA)
2. Simpeleen tehdasalueen vanhat osat (MA)
3. Sarajärven maantie ja Haukkavuori (rajamerkit) (VAMA)
4. Kivijärven maisemat (MAMA)
5. Simpeleen kirkko ja pappila (MA)
6. Niskapietiläntie (VAT)
7. Änkilän kylän kulttuurimaisema (VAT)
8. Miettälän kasarnit (MA)
9. Rautjärven kirkonseutu (VAT)

VAT = Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
 MA = Maakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
 VAMA = Valtakunnallinen maisema-alue
 MAMA = Maakunnallinen maisema-alue

1. Hiitolanjoen voimalat

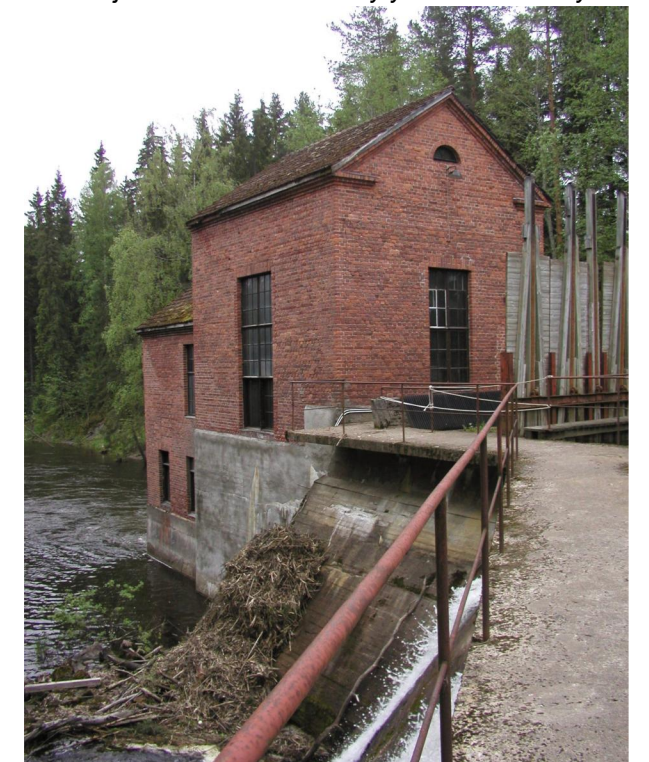
Hiitolanjoen koskista neljä Suomen puolella olevaa on valjastettu sähkön-
 tuotantoon. Ritakosken vesivoimala on Ylä-Ritakosken myllyn paikalle 1920
 valmistunut selkeälinjainen, klassistisia piirteitä ilmentävä tiilinen kone-
 asemarakennus. Lahnasenkoski on Hiitolanjoen vesivoimaloista vanhin (1911)
 ja on vieläkin lähes alkuperäisessä asussaan.

Kangaskosken voimala (1925) on samalla paikalla aiemmin toimineen
 Kangaskosken puuhiomon ja paperitehtaan (1901–1920) paikalla. Tehtaasta
 on jäljellä vain kivijalkoja. Kangaskoski on yksi parhaiten 1920-luvun asun-
 sa säilyttäneitä voimalaitoksia maassamme.

Simpeleen tehtaitten Hiitolanjoen yläjuoksulle sijoittuneen tuotantoalueen yh-
 teydessä on toiminnassa Juvankosken voimalaitos (1948). Kolmikerroksi-
 seen rakennukseen on sijoittunut myös muita toimintoja.

Voimalat liittyvät kiinteästi Saimaan vesistöalueen puunjalostusteollisuuden
 historiaan. Niiden merkitystä lisää niiden alkuperäinen laitteisto.

Hiitolanjoen voimalat. Kuva Pöyry Environment Oy.

2. Simpeleen tehdasalueen vanhat osat

Liikemies Matti Roiha aloitti Simpeleen paperitehtaan rakentamisen Juvan-
koskeen vuonna 1899, mutta tehdas käynnistyi lopullisesti vasta vuoden 1907
alussa. Tehtaan voimakas kehitys alkoi, kun perustettiin Yhtyneet Paperi-
tehtaat 1920, johon myös Simpeleen tehdas kuului. Tehdaskompleksin laa-
jennustyöt alkoivat 1948, jolloin muodostui tehdaskompleksin keskeisten
osien nykyinen suhteellisen yhtenäinen punatiilinen ilme. Myöhemmistä
laajennuksista mainittakoon kartonkitehdas (1970) joen länsirannalla ja turve-
voimala (1976).

3. Sarajärven maantie ja Haukkavuori (rajamerkit) (valtakunnalli- nen maisema-alue)

Maantielinja Rautjärven Kaljusesta Ruokolahden pohjoisosassa sijaitseval-
le Sarajärvelle kulkee pienimuotoisten viljelysalojen, pienten metsiköiden ja
tien varrelle sijoittuneiden maatilojen kautta polveillen maaston ja tilarajojen
mukaan. Hiekkapäällysteinen tie on erinomainen esimerkki siitä millaisia Suo-
men maantiet valtaosaltaan olivat vielä 1950-luvulla. Alueen historiallista mer-
kittävyyttä lisäävät itärajan vuosisataiset linjaukset Haukkavuoren kautta.

Haukkavuori on valtakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys. Haukkavuoren
kautta ovat kulkeneet Pähkinäsaaren (1323), Täyssinän (1595) ja Uuden-
kaupungin rauhan (1721) raja. Vuorella olevassa rajamerkissä on Ruotsin
kruunu ja Venäjän tähtimäinen ristikuvio sekä vuosiluku 1722.

4. Kivijärven maisemat (maakunnallinen maisema-alue)

Kivijärven etelä- ja pohjoisrannoilla sijaitsevat peltoalueet muodostavat yh-
dessä Kivijärven kanssa keskeisen Simpeleen taajamaa hahmottavan

Simpeleen tehdasalue. Kuva Pöry Environment Oy.

Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuuriympäristö, osa 2

Sarajärven maantie. Kuva Pöry Environment Oy.

maisematilan. Erityisesti pohjoisesta, Kaljusenkylään johtavalta tieltä avau-
tuu laajoja näkymiä vesistölle Revonrannan rinteiden yläpuolelta.

5. Simpeleen kirkko ja pappila

Arkkitehtien Elsi Borg ja Elsa Arokallio suunnittelema klassistinen betoninen
kirkko rakennettiin 1932–33. Vaaleaksi rapatussa kirkossa on pelkistetty
päätytorni. Suorakaiteen muotoinen kirkkosali jakaantuu korkeaan keski-
laivaan ja kahteen käytävänä toimivaan matalampaan sivulaivaan. Kirkkoon

Kivijärven maisemat. Kuva Pöry Environment Oy.

sijoitettiin 1960-luvulla Yhtyneitten Paperitehtaiden lahjoittamat, Mikko Vuo-
risen tekemät lasimaalaukset.

Kirkon läheisyydessä on 1926 rakennettu 1920-luvun klassismia edustava
puurakenteinen pappila lukuisine talousrakennuksineen.

6. Niskapietiläntie (VAT-kohde)

Niskapietiläntie on vanhaa Savonlinna–Viipuri-maantielinjaa noudatteleva tie,
jonka historia ulottuu ainakin 1600-luvulle. Niskapietilän kylä on muodostu-
nut 1600-luvulla. Kasarmin rakentaminen Miettälään 1700-luvun lopulla
vilkastutti tien liikennettä. Niskapietiläntie oli 1800-luvun alussa Lappeen-
rannan ja Savonlinnan välinen postitie. Niskapietilässä ja Miettälässä oli 1830-
luvulla kestäkievarit.

Lähes 20 kilometriä pitkä museotie kulkee Imatran, Ruokolahden ja
Rautjärven alueella. Tiehallinto on kunnostanut tietä, esimerkiksi 1990-lu-
vulla pystytettiin tien varteen takaisin 1980-luvun alussa poistettut kiviset
kilometripylväät.

7. Änkilän kylän kulttuurimaisema

Valtatie 6:n kahden puolen sijaitseva kyläyhteisö on muodostunut harjualueelle.
Peltoalueet sijaitsevat pääasiassa kauaksi näkyvillä rinteillä ja talot harjuja
pitkin kulkevien teiden varressa nauhamaisena muodostelmana. Kylä on van-
haa asuttua aluetta ja siellä sijaitsee kalmisto.

Simpeleen kirkko. Kuva Pöry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Niskapietiläntie. Kuva Pöyry Environment Oy.

8. Miettälän kasarmit

Miettälän kylään alettiin rakentaa 31. reservikomppanian kasarmialuetta, joka valmistui vuonna 1883. Alue suunniteltiin yleisten rakennusten ylläpidossa (arkkitehti Jac. Ahrenberg). Samalla paikalla oli sijainnut 1790-luvulla rakennettu kasarmialue, joka lakkautettiin 1800-luvun alussa. Reservikomppania toimi alueella vuoteen 1901, minkä jälkeen alue oli sotilasvankilana 1918 – 19 ja kunnan hallintokeskuksena 1922 – 72. Alueella ovat säilyneet muun muassa komppanianpäällikön talo (muutettu ja kunnostettu 1981),

Änkilän kylä. Kuva Pöyry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Miettälän kasarmit. Kuva Pöyry Environment Oy.

vääpelin talot sekä varushuone ja entinen talli. Entisessä sairastuvassa sijaitsee Kollaan taistelusta kertova museo. Kasarmirakennusta ja monia pienempiä rakennuksia ei enää ole. Kasarmin paikalla oli myöhemmin Rautjärven suojeluskunnan talo. Nykyisin samalla paikalla on 1948 valmistunut entinen terveystalo.

9. Rautjärven kirkonseutu (VAT-kohde)

Rautjärven päätytornillinen tasavartinen ristikirkko vuodelta 1881 on korkealla paikalla Rautjärven rannalla. Kirkon suunnitteli A.J. Jansson. Kirkon ympärillä on 260 metriä pitkä kiviaita 1910-luvun puolivälistä. Kirkon ja rannan välisellä kaistaleella on hautausmaa.

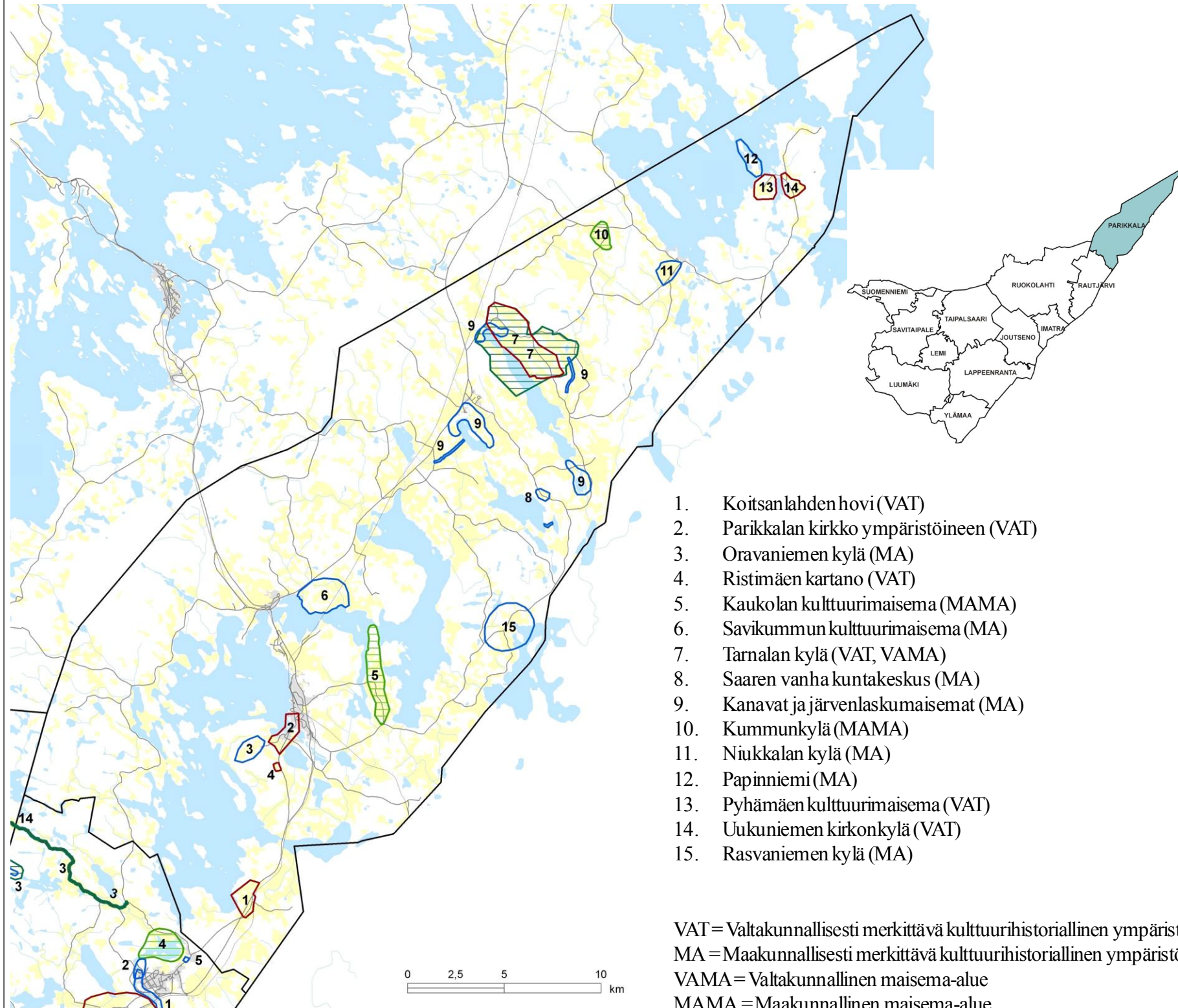
Pitäjäntupa valmistui vuonna 1905 Rautjärven kirkon viereen. Se toimi aiemmin kotiseutumuseona, mutta kokoelma on nyt siirretty Miettälän entiselle terveystalolle. Pitäjäntupa toimii nykyisin kotiseutuyhdistyksen kokoontumistilana.

Rautjärven kirkko. Kuva Pöyry Environment Oy.

Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys, osa 2

Parikkala

1. Koitsanlahden hovi (VAT-kohde)

Koitsanlahden hovi toimi jo Ruotsin vallan aikana 1600-luvulla läänitysalueen keskuksena. 1700-luvulla siitä tuli lahjoitusmaakartano, jota hallitsivat venäläiset Vorontsov- ja Skavrowsk-sukujen edustajat. 1782 lahjoitus peruutettiin valtiolle ja hovi päivätöineen annettiin vuokralle. Suomen itsenäistyttyä Koitsanlahti säilyi valtion maaomaisuutena, jota edelleen vuokrattiin. Maat jaettiin sodan jälkeen siirtoväelle ja pieni määräala pihapiiristä jäi valtiolle.

Hovin vinkkelinmuotoinen empirehenkinen päärakennus on valmistunut varmaanmittari Constantin Melartinin toimesta 1849. Kahdesta runko-osasta muodostuva satulakattoinen kulmarakennus on harvoja lajissaan ja lienee vuokraajan omintakeista suunnittelutyötä. Asuinhuoneissa, kuten useissa Itä-Suomen ja Savon kartanoissa, on säilynyt valkeita, pilasterein koristeltuja pietarilaisvalmisteisia kaakeliuuneja kartanon rakentamisen ajalta.

Päärakennuksen ympärillä levittäytyy vanha puisto, josta avautuu suurenmoinen näkymä laajaan kulttuurimaisemaan.

2. Parikkalan kirkko ympäristöineen (VAT-kohde)

Nykyisen kirkon suunnittelun lähtökohtana oli kirkonrakentaja Matti Salosen piirtämä kahtamoinen, jonka pohjalta Intendentinkonttorissa laadittiin 1813 vahvistettu piirustus. Kirkko valmistui 1814, mutta sen viimeistely ja sisustus vei pitkän ajan ja kirkko vihittiin käyttöön vasta 1840. Kirkkoa laajennettiin ja korotettiin vuosina 1858 – 1860 rakennusmestari Theodor Johan Tolpon johdolla. Kirkon nykyinen sisä- ja ulkoasu on arkkitehti Josef Stenbäckin suunnittelemana ja Anton Hakolan johdolla toteutetusta korjauksesta vuodelta 1911.

Parikkalan kirkko muodostaa hautausmaineen ja eteläpuolen edustan hiekkakenttineen maisemallisesti näyttävän ja avaran saarekkeen uusiutuneen

Koitsanlahden hovi. Kuva Pöyry Environment Oy.

kuntakeskustan tuntumassa. Alue rajautuu länsipuolelta kirkon sivuitse vievän tien takana nousevaan harjuun, jonka rinteessä kohoaa kellotapuli, ja eteläpuolella Arkusjärveen, jonka rantaa vanha maantie seuraa. Kellotapulin rinteessä kirkon länsipuolella on kirkon aikainen, mutta uusittu perusteellisesti vuoden 1911.

Kirkon ympärillä on vanha kuntakeskus, joka on vanhan kylätien varressa säilynyt perinteinen kirkonkylämiljöö lähellä Simpelejärven rantaa. Alueella on muun muassa entisestä savutuvasta 1800-luvulla kunnostettu ja 1930 kunnantuvaksi muutettu entinen pitäjätupa, nykyinen käsityökeskus. Sen pihapiirissä on Särkisalmen Meijerisaaresta vuonna 2004 siirretty sauna-meijerimuseo sekä niin sanottu Hauta-Ollin mökki, joka toimii kotiseutumuseona. Jugendtyylinen Helenansaaren huvila on 1900-luvun alusta.

3. Oravaniemen kylä

Oravaniemi edustaa mäkikyläasutusta. Kylän keskellä sijaitsee Oravaniemen kappalaisen pappilan päärakennus, joka on 1800-luvun loppupuolen aito ja hyvin säilynyt esimerkki, jossa yhtyvät aikakaudelle ominaisella tavalla useat tyylivirtaukset.

4. Ristimäen kartano (VAT-kohde)

Rovasti Anton Rönnholm osti Ristimäen perintötilaksi vuonna 1838. Päärakennus rakennettiin korkealle mäelle vuosina 1847–48. Rakennus on hirsinen ja valkeaksi rapattu, seinien alaosa kiertää paneelivyöhyke. Puhdaspiirteisen empirerakennuksen ympärillä on arvokas aittojen ja muiden piharakennusten kokonaisuus.

Rakennuksia ympäröi laaja ja hyvin hoidettu puistomainen piha, joka on kasvitieteellisesti mielenkiintoinen.

Parikkalan kirkko. Kuva Pöyry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

5. Kaukolan kulttuurimaisema (maakunnallinen maisema-alue)

Kaukolan kylän pääosa on muodostunut harjumuodostelmalle. Vanhimmat rakennukset ovat piharakennuksia 1800-luvun lopulta. Maisemallisesti kaunis kylätie kulkee harjannetta pitkin. Simpelejärven lasku on vaikuttanut kulttuurimaisemaan kylän eteläosassa.

6. Savikummun kulttuurimaisema

Savikummun kylä edustaa tyypillistä mäkikyläasutusta. Kulttuurimaisema kummulla risteilevine kyläteineen on ehjä ja mäkiviljelyalueelle tyypillinen. Vanhin rakennuskanta on 1800-luvun lopulta. Kylän itäpuolella avautuu laaja järven laskun tuloksena syntynyt rantaan rajoittuvien viljelysten alue.

7. Tarnalan kylä (VAT-kohde, valtakunnallinen maisema-alue)

Tarnalan maiseman keskeisinä luonnonelementteinä ovat vesistö ja korkea drumliinimäki. Pienipiirteinen maisema muodostaa tasapainoisen ja vaikuttavan kokonaisuuden. Järven pinnasta noin 45 metriä kohoavalta Kuposenmäeltä avautuu monipuolinen laatokankarjalainen maisema vesistöineen, metsineen ja peltoineen. Asutus on sijoittunut drumliiniharjanteen lakiosiin ja ylärinteelle. Maisemaa elävöittävät laidunmäet ja -rinteet.

Tarnalan rantakylä edustaa hyvin Laatokan Karjalan monivivahteista luontoa ja perinteisiä kulttuuripiirteitä.

8. Saaren vanha kuntakeskus

Kirkon välittömässä läheisyydessä sijaitseva entisen kuntakeskuksen alue on monipuolinen puutaloalue, joka ilmentää 1900-luvun alkupuoliskon kuntakeskusaluetta, joita on säilynyt vähän. Kunnantoimisto siirtyi Akonpohjaan vuonna 1975.

Ristimäen kartano. Kuva Pöyry Environment Oy.

Savikumpu. Kuva Pöyry Environment Oy.

Basilikamainen tiilikirkko vuodelta 1934 on arkkitehti Ilmari Launiksen suunnittelema ja edustaa 1930-luvulle tyypillistä kirkkoarkkitehtuuria.

9. Kanavat ja järvenlaskumaisemat

Huomattavimmat 1800-luvun alussa ja 1920-luvulla suoritettujen järvenlaskut tapahtuivat avokanavia pitkin. Parikkalan ja Saaren kulttuurimaisemaan oleellisesti vaikuttaneista kanavista merkittävimmät ovat Kirjavalan, Kivisalmen, Jyrkkilän ja Riionsalmen kanavat. Kahden viimeksi mainitun kanavan partaalla on merkkikivet, jotka osoittavat kulloisenkin ajan veden pinnan korkeuden.

Järvenlaskujen synnyttämistä maisemista merkittävimmät ovat entisen Saaren kunnan alueella sijaitsevat Pienen Rautjärven eteläkärjen alue, Suuren Rautjärven ympäristö ja Pienen Rautjärven pohjoispää, jossa laskun muodostama maisemarakenne ja niin sanotut rantakennäät ovat selvästi nähtävissä.

Tarnalan kylä. Kuva Pöyry Environment Oy.

Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuurialueselvitys, osa 2

Saaren kirkonkylä. Kuva Pöyry Environment Oy.

10. Kummunkylä (maakunnallinen maisema-alue)

Kummunkylä oli olemassa jo 1500-luvulla ja 1600-luvun puolivälissä Kummussa asui 14 talonpoikaisperhettä. Peltomaat muodostavat kaksi yhtenäistä selännettä, joihin asutus on alun perin keskittynyt. Säilyneestä rakennuskannasta vanhimmat talot ovat 1800-luvun lopulta. Suurin osa rakennuksista on 1930–50-luvuilta. Vuonna 1926 rakennettu kansakoulu on maisemallisesti hallitsevalla paikalla.

11. Niukkalan kylä

Niukkalan tiheimmin asuttu alue sijaitsee n. 15 km:n päässä vt 6:lta kohti valtakunnan rajaa. Pääkylän maisemaa hallitsevat kumpareet ja mäet, joiden välissä kulkee syvyydeltään erilaisia notkelmia.

Kanavat ja järvenlaskumaisemat. Kuva Pöyry Environment Oy.

Etelä-Karjalan maisema- ja kulttuuriarvueselvitys, osa 2

Vanhimmat talot ovat 1900-luvun vaihteesta ja 1900-luvulta. Kylän alueelle sijoittuu myös taajamamaisesti rakennettu entinen Uukuniemen kuntakeskus, jonka merkittävin rakennus on 1910 valmistunut hyvin säilynyt jugendtyylinen kansakoulu.

Vuonna 1864 valmistuneen Syrjänsärkkiä leikkaavan kanavan kautta tapahtui Ala- ja Yläkuorejärven lasku, mikä mahdollisti liete- ja suoviljelyn.

12. Papinniemi

Uukuniemen kirkonkylässä sijaitseva Papinniemen historiallisen ajan muinaisjäännösalue on laaja ja arkeologisesti monipuolinen. Paikalla on sijainnut Uukuniemen ortodoksinen pääkirkko, siihen liittynyt kalmisto sekä asuinpaikka. Alueen asutus on muodostanut kokonaisen ortodoksikylän, joka on autoitunut pysyvästi jo 1600-luvulla.

13. Pyhämäen kulttuurimaisema (VAT-kohde)

Pyhämäki on Uukuniemen seurakunnan ensimmäisen kirkon paikka. Risti-kirkon muotoon rakennettu kirkko valmistui 1692, mutta paloi jo 1694. Paikalle on pystytetty muistokivi.

Pyhämäen juurella sijaitsee 1830 valmistunut kirkkoherran pappila, joka siirrettiin nykyiselle paikalleen 1898 – 1900 Oski Leanderin piirustusten mukaan. Nikkarityylinen rakennus on nykyisin virkistyskeskuksena.

Kappalaisen pappilan päärakennus valmistui kirkonkylän tien päähän 1904 Bertha Envaldin suunnittelemana. Rakennuksen sivustalla on viisilapainen lasiveranta. Hyvin säilyneessä pihapiirissä on jäljellä useita ulkorakennuksia. Kanttorilan mansardikattoinen rakennus valmistui 1900-luvun alussa ja kuului Uukuniemen keskeisiin kirkollisiin virkataloihin.

Kumpu. Kuva Pöyry Environment Oy.

Uukuniemen kirkko. Kuva Pöyry Environment Oy.

14. Uukuniemen kirkonkylä (VAT-kohde)

Nykyinen puukirkko valmistui 1793 ja vihittiin 1797. Kirkon nykyasu on vuodelta 1853 (T.J. Tolppo) ja edustaa myöhäisempireä. Tapuli on T. J. Tolpon rakentama 1853.

Kirkon ympärillä on hyvin säilynyt vanha kirkonkylämiljöö, johon liittyy kauempana Pyhämäki kaksine pappiloineen ja kanttoriloineen. Kirkon aukealla sijaitsevat muun muassa entinen pitäjätupa ja kirkonkylän kansakoulu (1906).

15. Rasvaniemen kylä

Rasvaniemen kylä sijoittuu kumpuilevaan laatokankarjalaiseen viljelymaisemaan, jota elävöittävät monin paikoin Tyrjänjärvelle avautuvat näkymät. Alueen kulttuurimaisemassa näkyy edelleen voimakas karjatalouden vaikutus. Rasvaniemen vanhin asutus on sijoittunut korkealle huuhtoutumallomalle ja lämpimälle lakialueelle.

Pyhämäki, kirkkoherran pappila. Kuva Pöyry Environment Oy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN TULEVAISUUS JA HAASTEET

Etelä-Karjalan eri osien erilainen kehityshistoria, kanssakäynnin suuntautuminen eri suuntiin ja monipuolinen historia rajankäynteineen näkyvät maakunnan rakennuskulttuurissa useina eri kerrostumina ja alueellisina eroina. Rakennusperinnön ja kulttuurimaiseman moninaisuus on kiistatta yksi Etelä-Karjalan vahvuuksista ja vetovoimatekijöistä.

Rakennusperintöön sisältyvät arvot tiedostetaan nykyisin suhteellisen hyvin paikallisella tasolla erityisesti maaseutukunnissa. Maakunnan jakautuminen useisiin eri osa-alueisiin voi kuitenkin johtaa myös siihen, että rakennusperinnön “keihäänkärkiä” ei tunnisteta eikä yhteistä tahtoa säilytettävistä kohteista löydetä. Kulttuuritahdon pohjaksi on vahvistettava maakuntaidentiteettiä ja lisättävä tietoisuutta alueen rakennusperinnöstä.

Valtakunnallisesti arvokkaista kohteista (VAT) suurimmalla osalla on nykyisin ainakin osittainen kaavallinen suojelustatus. Lisäksi linnoitukset on suojeltu muinaismuistolaillla ja vanhimmat kirkot kirkkolailla. VAT-kohteista uhanalaisimpia ovat suurteollisuuden tuotantorakennukset, joista tilatarpeiden muutosten myötä on varmuudella säilymässä vain katkelmia. Muista maakunnallisesti arvokkaiksi luokitelluista rakennuskulttuurikohteista ilman suojelustatusta on pääosa viime sotien jälkeisistä niin sanotuista rintamamies-taloalueista. Näillä jälleenrakennuskauden kohteilla ei yleensä ole välitöntä purkamisvaaraa, mutta niiden yleisilme saattaa muuttua voimakkaastikin täydennys- ja korjausrakentamisen myötä.

VAT-kohteista erikoistapauksen muodostaa Salpalinja, jonka linnoitteita hallinnoiva viranomainen on vaihtunut pariinkin kertaan. Salpalinjan kantalinnoitteet ovat edelleen valtion kiinteistövarallisuutta, vaikka ne yleensä sijaitsevat muun, kuin valtion omistamalla maalla. Kantalinnoitteiden hoitovastuu ja omistus siirtyivät valtionvarainministeriöltä Senaatti-kiinteistöille vuonna 2007. Salpalinja rinnastetaan nykyisin muinaismuistolain mukaisiin kohteisiin ja sen säilymisen voidaan katsoa olevan varsin hyvin turvattu.

Kaupunkikeskustoissa rakennetun ympäristön muutos on ollut erittäin voimakasta koko sotien jälkeisen ajan. Lappeenrannalle vielä 1950-luvulla ominainen matala puukaupunkimiljöö on muutamia katkelmia lukuun ottamatta hävinnyt. Viime vuosina kaupunkikeskustojen uusi tuleminen erikoistavarakaupan, keskusta-asumisen ja vapaa-ajan ympäristöinä on vilkastuttanut uudisrakentamista sekä Lappeenrannassa että Imatralla. Vanhan rakennetun ympäristön säilyttäminen ja kunnostaminen antavat mahdollisuuksia kaupunkikeskustojen ja suurempien taajamien kehittämiseen luoden yleisemminkin positiivista ilmettä.

Maaseudun elinkeinorakenteen muutoksen myötä erityisesti maatalouteen liittyvät perinteiset kylämaisemat ja perinnebiotoopit ovat suurelta osin hävinneet ja jäljellä olevien kohteiden säilyminen on uhattuna. Vaikka peltopinta-ala ei todennäköisesti enää merkittävästi vähene, johtaa maatilojen poistuminen tuotantokäytöstä rakennuskannan taantumiseen. Kaupunkien lähialueilla tilojen muuttuminen vapaa-ajan asunnoiksi turvaa ainakin asuinrakennusten säilymisen, mutta maakunnan reuna-alueilla on pelättävissä autioitumiskehitystä. Kasvukuntien ulkopuolella kuntien taloudelliset ja ammatilliset resurssit ovat vähentyneet ja rakennuksia jää yhä enemmän tyhjilleen.

Liikenneympäristöistä uhanalaisimpia ovat vanhat asemarakennukset, joille ei ole enää alkuperäistä käyttöä. Monet Lappeenranta – Elisenvaara -rataosan pienet 1930-luvulla rakennetut asema- ja pysäkkirakennukset ovat jo hävinneet. Rakennusten myyminen johtaa usein niiden purkamiseen ja siirtämiseen vapaa-ajan asunnoiksi, jolloin niiden yhteys ympäristöönsä ja alkuperäiseen käyttöön katoaa.

Myös vanhat päätiet, kuten Viipuriin suuntautuneet maantiet ympäristöineen ovat pirstoutuneet teiden oikaisujen yhteydessä tai jääneet uuden tielinjauksen alle. Alerakenteen ja asioimissuuntien muuttuessa useimmat alun perin Viipuriin johtaneet tiet ovat käyneet tarpeettomiksi ja jääneet pois käytöstä, ainakin lähimpänä valtakunnan rajaa sijaitsevilta osiltaan. Muuttuneessa tilanteessa vanhoja tielinjauksia ja siltoja sekä niihin liittyviä kylämiljöitä tulisi mahdollisuuksien mukaan säilyttää ja merkitä opastein.

Julkisen hallinnon viime vuosina tapahtunut uudelleenorganisointi on johtanut julkiseen käyttöön rakennettujen laitosrakennusten siirtymiseen uuteen käyttöön. Kun kiinteistöhoito on ulkoistettu tai kohteet siirtyneet yksityiseen omistukseen, ovat huoltoperinteet ja sektorikohtainen erityistietämys vähentyneet.

Maakunnan elinkeinojen kehityksessä korostuu jatkossa matkailun ja vapaa-aikaan liittyvien palvelujen merkitys. Ensimmäiset turistihotellit ja matkailumajat Järvi-Suomessa ja Lapissa olivat yleensä valtion rakennuttamia ja ne edustivat aikansa parasta suunnittelua, hyvänä esimerkkinä Imatran Valtionhotelli. Etelä-Karjalan vanhimmat majoitusliikkeet ovatkin jo nähtävyyksiä sinänsä. Niiden tunnettavuutta on lisännyt myös aihepiiriin liittyvä kaunokirjallisuus.

Rakennetun ympäristön merkitys matkailun vetovoimatekijänä on jälleen kasvussa. Vanhat kaupunkimiljööt, linnoitukset ja puistot tarjoavat matkailulle erinomaiset puitteet. Myös itse matkailukohteiden rakentamisessa pyritään yhä useammin säilyttämään rakennettua ympäristöä. Esimerkiksi Joutsenon Rauhan alueen matkailurakentamisessa on tarkoitus hyödyntää laa-

jasti alueen vanhaa rakennuskantaa ja palauttaa alue ainakin osittain alkuperäiseen käyttöönsä. Hankkeen toteutuminen merkitsisi Rauhan tyhjillään ja vajaakäytössä olevan rakennuskannan saamista uudelleen käyttöön ja mahdollistaisi tämän arvokkaan kokonaisuuden säilymisen.

Elämyksellisyyttä ja ainutkertaisia kokemuksia korostava suuntaus niin matkailussa, kuin yleisemminkin edistää monessa suhteessa vanhojen rakennettujen ympäristöjen säilymistä. Toisaalta se saattaa johtaa myös pintapuoliseen kulissien säilyttämiseen ja valikointiin, joka eiperustu kohteiden kulttuurihistorialliseen arvoon. Huolellisen suunnittelun merkitys korostuu erityisesti täydennys- ja korjausrakentamisessa, jossa olemassa olevan rakennusperinnön rinnalle on mahdollista luoda ympäristöä rikastuttavia uusia kerrostumia.

Rakennuskulttuurin näkökulmaa voidaan edistää myös tuomalla arvokkaat rakennetut ympäristöt paremmin esille esimerkiksi opastein. Rakennusten lisäksi arvokohteisiin kuuluvat muun muassa vanhat tielinjaukset ja muut historialliset rakenteet, kuten Salpalinja. Opastusta ja tiedottamista parantamalla voidaan lisätä vanhan rakennetun ympäristön ja kulttuurin tietämystä ja arvostusta sekä vahvistaa niiden huomioonottamista tulevaisuuden maankäytön toimenpiteissä.